

Orbán–Schwarzkopf Balázs

A MAGYAR ÁLLAMBIZTONSÁG ÉS A NEMZETKÖZI TERRORIZMUS AZ 1980-AS ÉVEKBEN – AZ IRATOK TÜKRÉBEN

Munkámnak egy kissé csalóka címet adtam, hiszen elsősorban az volt a célom, hogy a rendelkezésre álló adatok alapján vázlatzerűen bemutassam, a magyar terrorelhárítás hogyan és miért fejlődött röpké egy évtized alatt kis csoportból nagy osztállyá. E történet tehát nem a kezdetet, hanem egy szakaszt próbál felvázolni közvetlenül a rendszerváltást megelőző időszakból.

1968 és 1987 között ötezenél is több terrorcselekmény történt a világban, ennek körülbelül 20%-a, vagyis nagyjából ezer támadás emberek ellen irányult. Ezekben az erőszakos cselekményekben 4500-nál többen haltak meg, illetve szenvedtek súlyos sebesülést.¹

1970-es évek második felétől kezdődően a terrorizmus egyre fokozottabb formában jelent meg Magyarországon is. Az 1978-ban életbe lépett Büntető törvénykönyv 261. §-ában már konkrétan megfogalmazza a terrorcselekmények és a légi jármű hatalomba kerítése törvényi tényállását, amely már e cselekmények előkészítését is bűncselekménynek minősítette. 1979-ben kilenc szocialista ország belügyi szervei Prágában gyűltek össze e problémakör megvitatására.² Még ugyanebben az évben a belügyminisztérium vezetése miniszterhelyettesi, majd miniszteri szinten foglalkozott a kérdéskörrel. Ekkoriban még általában véve a III. főcsoportfőnökség, kooperálva az Országos Rendőr-főkapitánysággal, „összállambiztonsági” munkaként kezelte a terrorizmust. A vonatkozó belügyminiszteri parancs szerint „A terrorcselekmények megelőzése, felderítése, megakadályozása és felszámolása a Belügyminisztérium egész személyi állománya alapvető politikai és szolgálati kötelessége”.³ A parancs alapján a minisztérium érintett részlegei között a koordináló, szakirányító munkát a III/II-8. osztály kapta meg, azonban a III/I., a III/III. és a III/IV. mellett a III/II. más osztályai is végeztek hasonló feladatokat. Ezek konkrétan a következők voltak: terroristák által használt módszerek és eszközök felderítése; a tagok és eszközök országba történő bejutásának megakadályozása; a velük kapcsolatban álló magyar és külföldi állampolgárok felkutatása, ellenőrzése; az általuk

¹ Állambiztonsági Szolgálatok Történeti Levéltára [a továbbiakban: ÁBTL] 1.11.1. 45-17/22/88 22. számú tájékoztató (a népgazdaság állambiztonság védelmi és terrorelhárítási) operatív helyzet aktuális kérdéseiről. A Nemzetközi terrorizmus megnyilvánulási és elhárításának tapasztalatai a Magyar Népköztársaságban, 1.

² HANKISS Ágnes: *Terroristák Budapesten – A kommunista állambiztonság és Európa*, Hamvas Intézet, Budapest, 2013, 7. (http://www.hamvasintezet.hu/uploads/assets/files/terrorist%C3%A1k_beliv.pdf).

³ ÁBTL 4.2. Belügyminiszter 28/1982 számú parancsa a terrorcselekmények megelőzésével felderítésével, elhárításával kapcsolatos feladatokról, 2.

biztosított célpontként számba vehető objektumok, eszközök védelme; a terrorcselekmény lehető legkisebb kockázattal járó megakadályozása, felszámolása; az ezzel kapcsolatos nemzetközi koordinációs tevékenység lebonyolítása.⁴

A jobb és több információ megszerzése érdekében a III. főcsoportfőnökség összesen körülbelül ezer szigorúan titkos tisztet vont be ebbe a munkába, főleg az idegenforgalom, az ifjúságvédelem, a külföldi ösztöndíjasok és a külföldi kolóniák vonalán. Mellettük mintegy 100–120 fős hálózat foglalkozott a terrorizmus felderítésével.⁵ A szigorúan titkos tisztek azonban nem kizárólagosan figyelték ezt a területet. Egy 1987-es beszámoló szerint 1986 végén mintegy 150 szigorúan titkos tiszt és mintegy 700 főnyi hálózat működött csak az idegenforgalom területén, nekik részben volt feladatuk a terrorizmussal kapcsolatos felderítés. Kifejezetten terrorizmussal összefüggésben mindössze 65–70 hálózati személyt szerveztek be, közülük 40–45% azokból az országokból származott, amelyek a terrorizmus támogatásában érintettek voltak.⁶ Az is ismert például, hogy a kémelhárítás 1983-ban 12,⁷ 1984-ben 14 külföldi állampolgárt, ebből specifikusan a terrorelhárítási vonalra egy-egy főt hálózott be.⁸ A hálózat tagjait nem közvetlenül a terrrorszervezetből, hanem azok perifériájáról verbuválták. A külföldieknél a beszerzés egyik leghatékonyabb formája a tartózkodási engedélyük megvonásával való fenyegetés volt. És még egy érdekes információ a '80-as évek végén kialakuló úgynevezett „bizalmi” kapcsolatokról, akik nem képezték a hálózat részét. Ők ugyanis a terrrorszervezetek vezetőivel álltak összeköttetésben, és rajtuk keresztül lehetett befolyásolni ezen csoportok tevékenységét, illetve lehetett híreket kapni róluk. A kapcsolat jellege természetesen titkos volt.⁹

A '80-as évek elejére számos ismert terrrorszervezet vetette meg a lábát Magyarországon. 1980–1984 között összesen öt bizalmas nyomozás folytattak a nemzetközi terrorizmussal kapcsolatban. A többek között Irakban, Iránban, Afganisztánban, Szovjetunióban és Kínában élő török népek egyesítéséért küzdő Szürke Farkasokhoz köthető „Nehéz” és az Abu Nidal-csoporthoz tartozó „Gránátos” fedőnevű ügyeket már részben feldolgozták, publikálták.¹⁰ Az utóbbi vonatkozásában annyit érdemes megjegyezni, hogy „Gránátos” személye talán azonos lehet Saker Selim Dauddal, aki fegyveres határátlépésével a magyar határőrizeti szervek éberségét tesztelhette 1980 májusában. Saker Daud vizsgálati anyaga megtalálható az Állambiztonsági Szolgálatok Történeti Levéltárá-

⁴ ÁBTL 4.2. Belügyminiszter 28/1982 számú (1982.09.06.) parancsa a terrorcselekmények megelőzésével felderítésével, elhárításával kapcsolatos feladatokról, 3–4.

⁵ ÁBTL 1.11.1. 45-13/4/84. Jelentés a terrorcselekmények megelőzésével, felderítésével, elhárításával kapcsolatos meghatározó 28/1982. BM számú parancs és a 17/1982. BMH számú intézkedés végrehajtásának helyzetéről, további feladatairól. (Budapest, 1984. március), 7–9.

⁶ ÁBTL 1.11.1. 45-13/4/87. A terrorelhárító munka tapasztalatai, további feladatok (1987.03.09.), 10.

⁷ ÁBTL 1.11.10. 1. doboz 3. dosszié. Összefoglaló jelentés a statisztikákhoz. Jelentés az 1983. évi hálózati és operatív adatokról a statisztikai jelentés kiegészítéséhez, 3.

⁸ ÁBTL 1.11.10. 1. doboz 3. dosszié. Összefoglaló jelentés a statisztikákhoz. Jelentés az 1984. évi hálózati és operatív adatokról a statisztikai jelentés kiegészítéséhez, 3.

⁹ ÁBTL 1.11.1. 40/11-1-11/89. Összefoglaló jelentés a III/II. Csoportfőnökség 1989. évi tevékenységéről (1989.12.22.), 24.

¹⁰ ORBÁN-SCHWARZKOPF Balázs: *Szürkek és farkasok a vörös árnyékában*, Hamvas Intézet, Budapest, 2016.

ban,¹¹ a „Gránátos” fedőnevű ügy¹² csoportdossziéja viszont nem. A „Gránátos”-dosszié keretein belül egyébként nyolc személyt soroltak az úgynevezett „egyéb” ellenséges kategóriába.¹³ Jelentős részük jordán állampolgár volt. A „Likvidátor” fedőnevű ügyről mindössze annyit ismert, hogy 1983 márciusában egy Magyarországon élő gazdag líbiai állampolgárt, kereskedőt Abu Nidal nevében megpróbálták megzsarolni, 1 millió dolláros „forradalmi hozzájárulást” követeltek tőle. Végül kiderült, hogy Abu Nidalnak nem volt köze a zsaroláshoz, az egyéni akciónak bizonyult.¹⁴ Szintén nem elérhetőek a Carlos vezette Világforradalom Karjai nevű, „C-79” fedőnéven nyilvántartott csoport aktái sem.

Az ötödik bizalmas nyomozás „T-82” fedőnéven ismert. Főszereplője Mohamed Fares Baddad, aki a szovjet állambiztonsági szervek szerint a müncheni olimpián, 1972-ben izraeli sportolók elleni merényletben való részvétellel ismerté vált Abu Daud Fekete Szeptember nevű csoportjának jordán állampolgárságú, magát építésmérnöknek valló tagja volt.¹⁵ Emiatt 1980-tól tiltónévjegyzékbe került, nem utazhatott Magyarországra. Az ügy előzménye, hogy az akkor még ismeretlen elkövető 1982 júliusában levelet írt a Magyar Szocialista Munkáspárt Központi Bizottsága első titkárának, amelyben az arab személyekkel szembeni magyar hatósági eljárásokat kifogásolva az Arab Élcsapat nevű terroriszervezet nevében támadást helyezett kilátásba hazai vagy külföldi magyar érdekeltségek ellen, amennyiben az állam rövid időn belül nem változtat ezen a gyakorlaton. A Szófiában, július 5-én nyilvános postahivatalban, álnéven feladott levél miatt a bolgár hatóságokat is bevonták az ügybe. Először a Magyarországgal szemben esetleges ellenséges érzelmeket tápláló, hazánkban is megforduló arab személyeket vizsgálták meg. Ilyen formában 1982 közepén körülbelül 3000 főt tartottak nyilván. Az alapellenőrzés után mindössze 70 fő akadt fent a rostán. Miután a levél kézzel íródott, ezek kézírásmintáit vetették össze, így már csak négy emberre korlátozódott a gyanú. Ezt követően az elektrosztatikai eljárást vetették be, melynek segítségével láthatóvá vált egy átnyomódott latin betűkből álló szöveg, ezzel egyetlen személy, Baddad maradt lehetséges elkövetőként. Közben kiderült, hogy az Arab Élcsapat nevű szervezet ismeretlen, róluk még nem keletkezett állambiztonsági dokumentum. Mivel Baddad korábban kapcsolatban állt más terrorcsoporttal, bizalmas nyomozás vezettek be rá. Ennek során olyan információk keletkeztek, ami valószínűsítette, hogy a Fekete Szeptember csoporttal sem állhat kapcsolatban. Inkább egyszerű csaló, aki az állítólagos információt pénzszerzésre kívánta felhasználni még 1974-ben. Tettének valószínű indítékára is fény derült, Baddad ugyanis

¹¹ ÁBTL 3.1.9. V-162137. Saker Selim Daud és tsa.

¹² ÁBTL 3.1.5. O-18499. „Gránátos”.

¹³ ÁBTL 1.11.10. 1. doboz 3. dosszié. Összefoglaló jelentés a statisztikákhoz. Jelentés az 1980. évre vonatkozó hálózati és operatív adatokról a statisztikai lapok kiegészítéséhez, 2.

¹⁴ ÁBTL 1.11.1. 45-13/4/84. Jelentés a terrorcselekmények megelőzésével, felderítésével, elhárításával kapcsolatokat meghatározó 28/1982. BM számú parancs és a 17/1982. BMH számú intézkedés végrehajtásának helyzetéről, további feladatairól (Budapest, 1984. március), 2. számú melléklet: Nemzetközi terroriszervezetekkel összefüggő bizalmas nyomozások, 4.

¹⁵ ÁBTL 3.1.5. O-18551. Isa Baddad Mohamed Fares „T-82”. Jelentés ismeretlen terroriszervezet felderítésére, cselekmények megakadályozására tett intézkedésekről, 1982. 08. 24., 3.

1972 után egy ideig Magyarországon élt magyar feleségével és két közös gyermekükkel. A feleségéről készült környezettanulmány szerint 1978-ban kiköltöztek Kuvaitba, Baddad lakhelyére, majd egy rövid időre az Egyesült Arab Emírátságokba. Ám a család nem bírta a klímát, ezért 1980-ban a feleség a két gyerekkel hazaköltözött, Baddad viszont a kitiltás miatt nem jöhetett vele.¹⁶ Felesége többször fordult a magyar hatóságokhoz férje érdekében, de azt mindig elutasították, mígnem 1982 novemberében a férj és feleség egyik beszélgetését lehallgatva felmerült a belügyminisztérium külföldiek ellenőrző osztályának egyik munkatársával kapcsolatban a korrupció gyanúja.¹⁷ Az ügy tisztázása miatt végül engedélyezték az országba történő beutazását, amelyre 1982 decemberében került sor, de Baddad nem igazán működött együtt a hatóságokkal. Egyik Magyarországon élő egyiptomi ismerősét például – aki közben az állambiztonsági szervek alkalmi hálózati kapcsolata lett – arra próbálta rávenni, hogy igazolja, nem Szófiában volt a levél feladásának időpontjában. A 3/e rendszabály (szobalehallgatás) útján nyert információ pedig alátámasztotta, Baddad számított a magyar hatóságok fokozott ellenőrzésére, ezért csomagjai egy részét Olaszországban hagyta. Miután kiutasították 1983. január 24-én, Indiában bukkant fel ismét, ahol előbb egy személyes indíttatású cikket jelentetett meg, felemlgetve benne a hazátlan palesztinnal szembeni – szerinte emberi jogokat sértő – magyar eljárást, amit aztán az indiai magyar nagykövetségre benyújtott panaszja követte.¹⁸

A Szürke Farkasoktól a Vörös Brigádokig

1984-ben még csak kétszázötven, 1985–86-ra több mint háromszáz szélsőséges, illetve terrorszervezethez tartozó csoportosulásról szereztek eltérő szintű és minőségű információt a magyar belügyi szervek. Különböző forrásokból évente körülbelül nyolcvan olyan, terrorcsoportokkal kapcsolatos jelentést kaptak, amely közvetlenül a Magyar Népköztársaságot vagy a szocialista országokat érintő tevékenységére utaltak. 1987-re a belügyminisztérium szervei harmincöt terrorszervezetre vonatkozóan szereztek „megalapozott mélységű” adatokat, 1984-ben ez a szám harminc volt. Ezek közül a legfontosabbak a már említett Carlos-féle Világforradalom Karja, az Abu Nidal vezette Fatah Forradalmi Tanács, harmadik helyen a török Szürke Farkasok, majd a Muzulmán Testvérek következtek. Fontosabbnak említhető terület, a kolumbiai nagykövet elleni 1987. január 13-i budapesti merénylet kapcsán, a kábítószerral összefüggő terrorizmus, amely egyébként más politikai jellegű terrorszervezetek profiljába is beletartozott. Rögtön említhetjük a már szóba hozott Szürke Farkasokat, az olasz Vörös Brigá-

¹⁶ ÁBTL 3.1.5. O-18551. Isa Baddad Mohammed Fares „T-82”. Környezettanulmány (1982.10.01.), 57–58.

¹⁷ ÁBTL 3.1.5. O-18551. Isa Baddad Mohammed Fares „T-82”. Jelentés a „T-82” fedőnevű ügyben (1982.11.26.), 69–70.

¹⁸ ÁBTL 3.1.5. O-18551. Isa Baddad Mohammed Fares „T-82”. Összefoglaló jelentés a „T-82” fedőnevű ügyben (1983.05.16.), 5.

dokat, az Örmény Titkos Hadsereg Örményország Felszabadítására nevű mozgalmat, de a Nyugaton sokáig terrrorszervezetnek tekintett Palesztin Felszabadítási Szervezetet is. Azonban Magyarországon gyökeret próbáltak verni olyan csoportok is, mint a jobboldalinak tartott indiai Anand Marg, melynek aktivistái a hazánkban tanuló külföldi egyetemi hallgatók körében terjesztették nézeteiket, de néhány magyar diák is fogékonynak mutatkozott eszméik iránt. Szikh terroristák viszont az Air India légitársaság budapesti irodáját fenyegették meg néhányszor. Külön körbe tartoztak a síita terrorcsoportok: a Hezbollah, a Jihad Islamica, az Al-Amal, az Al-Islami. A Hezbollah nevéhez kötődik a libanoni szovjet nagykövetség munkatársai elleni támadás 1985. szeptember 30-án. A nyugat-európai terrorcsoportok 1984–85-re nagy változáson mentek keresztül. A nyugatnémet Vörös Hadsereg Frakció és francia Action Directe szorosabbra fonta együttműködését, melyhez csatlakozott a belga CCC, a portugál FP-25 és a Vörös Brigádok is. Leginkább a NATO-országok katonai és politikai vezetőit, katonai támaszpontokat, vezető multinacionális vállalatok irányítóit, a Dél-Afrikai Köztársaság üzleti partnereit vették célkeresztbe. Tagjaik közül már ekkoriban sokan különböző európai zöld mozgalmakba szivárogtak. Végül az Örmény Titkos Hadsereg Örményország Felszabadítására (röviden ASALA) nevű szervezetről, amelynek célja Nyugat-Örményország felszabadítása és egyesítése a (szovjet) Kelet-Örményországgal. Támadásaikat elsősorban a török célpontok ellen tervezték, de ezeket kiterjesztették a szocialista országokban található török érdekeltségekre is. 1982 szeptemberében a burgaszi török konzul ellen hajtottak végre sikeres támadást, majd 1983 márciusában a belgrádi török nagykövet ellen követték el merényletet.¹⁹ Ez utóbbi elkövetői Magyarországon keresztül jutottak Belgrádba.²⁰ Eredetileg egyébként örmény terroristákra nyitották a már említett, a Szürke Farkasok magyarországi ügködéseit feltárni próbáló „Nehéz” fedőnevű bizalmas nyomozást is.²¹

1988-ban a belügyminisztérium III/II. csoportfőnöksége a terrorizmus vonalán különböző feladatokkal négy ügyet vezetett. A „C-79” ügyében a Carlos-csoport a vizsztatérésének megakadályozása volt az első számú feladat. Abu Nidal – polgári nevén Sabri Khalil al-Banna – csoportját, az úgynevezett Fatah Forradalmi Tanácsot az „N-86” fedőnevű bizalmas nyomozásban keretei között tartották szemmel. A nyomozás célja Abu Nidal magyarországi bázisának felszámolása, békés eszközökkel való kiszorítása volt. A leírások szerint a feltáró munka sok hasonlóságot mutatott a „Gránátos” fedőnevű ügygel. Ugyanis a csoport megfigyelés alatt tartotta a palesztinokat, úgy általában a Magyarországon élő arabokat, különösen a diákokat. Nem egy esetben beszerzéseket hajtott végre köztük, továbbá figyelte a magyar hatóságok tevékenységét, módszereit, és igyekezett kapcsolatokat kiépíteni velük. Jellemző módszerük volt még az is, hogy átmeneti jelleggel családokat hoztak Magyarországra, majd később, feltételezhetően, a valódi célországba mozgatta át őket. A „Barco” fedőnevű ügyben Abu Abbasz, vagy polgári

¹⁹ ÁBTL 1.11.1 45-13/4/87. A terrorelhárító munka tapasztalatai, további feladatok (1987.03.09.), 1. számú melléklet, 8.

²⁰ ORBÁN-SCHWARZKOPF: *Szürkék és farkasok a vörös árnyékában*, 5.

²¹ ÁBTL 1.11.1 45-13/4/87. A terrorelhárító munka tapasztalatai, további feladatok (1987.03.09.), 1. számú melléklet.

nevén Muhammad Zaidan (aki az 1985. október 7-én a Achille Lauro nevet viselő személyszállító hajó elleni támadást vezette) és társai magyarországi tevékenységét próbálták figyelemmel kísérni, hazánk elleni esetleges akcióikat elhárítani. Abu Abbasz a támadás után nem sokkal ugyanis Magyarországon bujkált, és egyes információk szerint hosszabb távon is itt próbálta meghúzni magát. Megérkeztek, már várták, ekkor derült fény arra, hogy a Zaidan által irányított Palesztin Felszabadítási Frontnak telepített embere volt az országban. Mivel Zaidant rövid idő alatt kiszorították, ezért a bizalmas nyomozás az itt maradók követésére összpontosult. A „T-87” jelzésű aktában lényegében Moammer Kadhafi líbiai elnök magyarországi központtal működő, líbiai ellenzékiek megsemmisítésére szakosodott állítólagos csoportját igyekeztek megismerni. Ezekon túlmenően török területről a Szürke Farkasok és az Örmény Titkos Hadsereg, iszlám szélsőségesek vonalán a Hezbollah és a Muzulmán Testvérek, a nyugat-európai terrorcsoportok közül pedig a Vörös Hadsereg Frakció, az Action Directe és az ETA baszk szeparatista mozgalom csoportjairól próbáltak adatokat szerezni. A terrorizmushoz csak érintőlegesen kapcsolódhatnak a „Bárdi”, „Skorpió” és „Alex” fedőnevű ügyek, amelyekben a szír hírszerzés magyarországi működésére vonatkozóan gyűjtöttek információkat.²² 1988-ban a Japán Vörös Hadseregre nyitották a „Mandula” fedőnevű bizalmas nyomozást.²³ 1989-re a „Barco” fedőnevű felderítést lezárták. A többiekre, mint a „C-79”, „N-86”, „T-87”, Hezbollah, Iszlám Dzsihad, tovább folytatták a kutató és szűrő munkát.²⁴

A kémelhárítás terrorelhárítás vonalán 1984–1986 között 86 esetben használtak 3/a rendszabályt, vagyis belföldi telefonlehallgatást, összesen 3251 napot töltöttek ilyen figyelemmel. 3/e rendszabályt (szobahallgatás) harmincháromszor, összesen 695 figyelt nappal, 3/r rendszabályt (kamerás figyélés) négyszer, 3/z-t (titkos behatolás) harmincöttször, 3/f-et (dokumentumok fényképezése) negyvenegyszer alkalmaztak. „K” (postaforgalom szűrése) ellenőrzést negyvenháromszor rendeltek el, míg harmincöttször került sor „Bumeráng” telepítésére. Ez utóbbival próbálták visszafejteni a fenyegető telefonhívásokat. 1984-ben harminckilenc ilyen hívás érkezett, ebből hétszer került sor a „Bumeráng” alkalmazására, felemás sikerrel, mert négyszer nem tudták beazonosítani a hívó felet, háromszor pedig nyilvános fülkéhez vezetett a szálak. 1985-ben negyvenhárom fenyegető hívás érkezett, a „Bumerángot” tizenöttször vetették be: kilenc eredménytelen felderítés, hat sikeres, de ebből négy nyilvános telefonfülkéhez vezetett vissza. 1986-ban ugrásszerűen megnövekedtek a fenyegető hívások. Százkét esetben regisztráltak ilyeneket, viszont a visszavezetés eredményesebb tűnik, huszonegyből három sikertelen, tizennyolc sikeres, amiből tizenhárom köthető nyilvános telefonhoz.²⁵

²² ÁBTL 1.11.1. 40-11/1-24/87. A BM III/II Csoportfőnökség 1988 évi munkaterve (Budapest, 1988. 01.14.), 19–22.

²³ ÁBTL 1.11.1. 40-11/1/89. Összefoglaló jelentés a III/II. Csoportfőnökség 1988. évi tevékenységéről (1989.01.06.), 15.

²⁴ ÁBTL 1.11.1. 40-13/2-168/89. Összefoglaló jelentés III/II. Csoportfőnökség 1989. évi tevékenységéről (1989.12.22.), 15.

²⁵ ÁBTL 1.11.1 45-13/4/87. A terrorelhárító munka tapasztalatai, további feladatok (1987.03.09.), 2. számú melléklet.

A visszaszorítás egyik eszköze volt, hogy a minisztérium III/II-10. osztálya és Budapesti Rendőr-főkapitányság akció-álosztálya negyedévente közös razziákat tartott török és arab személyek között. Így szűrhatták ki a hamis dokumentumokkal rendelkezőket. Ilyen formában 55, többségében török személyt utasítottak ki, és egyben tiltónévjegyzékbe is vették őket. 35 személy ellen szabálysértési eljárást, négy ellen pedig büntetőeljárást indítottak. Mivel a büntetőeljárás hosszadalmas volt, annak lefolytatásáig a kisebb súlyú ügyek miatt szabadlábban maradó elkövetők tovább végezhettek az illegális tevékenységüket.²⁶ Talán ezzel is magyarázható, hogy a „Nehéz” fedőnevű bizalmas nyomozás egyik célszemélye végigvárta az ellene folyó eljárást.²⁷

1986 januárjától az állambiztonsági szervek harmincegy olyan ország állampolgárainak napi szintű beutazását figyelték, amelyek terrorcselekmények vonatkozásában fokozottabb kockázatot jelentettek. Ennek alapján megállapítható volt, hogy ezekből az országokból 1986 folyamán napi átlagban hány személy tartózkodott Magyarországon. A legtöbben a törökök voltak, közülük naponta 3200 fő élt hazánkban. Itt kell megjegyezni, hogy a törökök száma azért is emelkedett ki a többiek közül, mert ebben az időszakban a nyugati határok lezárása miatt szervezett formában csempészték őket – munkavállalás céljából – Törökországból, leginkább a Német Szövetségi Köztársaságba. A határok lezárására azért került sor, mert az 1979-es második olajárrobbanás elhúzódo hatásaként a nyugati országok gazdasági növekedése lelassult, emiatt nem volt szükség újabb vendégmunkások fogadására; ez alól csak a hiányszakmák képviselői jelentettek kivételt. E kiskaput kihasználva Magyarországon megjelent szervezett török–jugoszláv embercsempész csoportok útlevelek és végzettségeket igazoló dokumentumok hamisításával próbáltak embereket igen változatos módon Ausztriába átjuttatni. (1987 első két hónapjának napi átlaga a törökök esetében már 4217 fő volt, ami erős növekedést jelentett.) A törökök alatt török állampolgárokat kell érteni, köztük sok kurdot és örményt. A második legnépesebb csoportot a líbiaiak alkották, de számuk lényegesen elmaradt a törökökéhez képest, ők 1986-ban napi átlagban 2300-an tartózkodtak Magyarországon. A harmadik helyre Izrael került napi 1900 fővel. A lista negyedik helyén, laikusoknak talán meglepő módon, egy fejlett, gazdag, nem közel-keleti és még csak nem is muszlim ország: Japán állt, alig elmaradva az izraeliektől, napi átlagos 1800 fővel. Japán ebbe a körbe sorolása részben azzal magyarázható, hogy a Japán Vörös Hadsereg elég aktív volt Magyarországon, azok közé a terrrorszervezetek közé tartozott, amelyekre külön dossziét nyitottak „Mandula” fedőnéven. Egyébként a lista így folytatódik: Algéria (1150 fő), Szíria (900 fő), Egyiptom (880 fő), Irak (740 fő), Jordánia (550 fő), Libanon (470 fő), Dél-Jemen (450 fő), India (440 fő), Irán (350 fő), Kuvait (260 fő), Afganisztán (255 fő), Észak-Jemen (210 fő), Szudán (200 fő), Ghána (190 fő), Dél-Afrikai Köztársaság (180 fő), Tunézia (95 fő), Pakisztán és Koreai Köztársaság (70-70 fő), Marokkó (60 fő), Szaúd-Arábia (50 fő), Srí Lanka (48 fő), Banglades (35 fő), Zimbabwe (17 fő), Libéria és Szomália (13-13 fő), Omán (12 fő), Ruanda (6 fő).²⁸

²⁶ ÁBTTL 1.11.1 45-13/4/87. A terrrorelhárító munka tapasztalatai, további feladatok (1987.03.09.), 11.

²⁷ ORBÁN-SCHWARZKOPF: *Szürkek és farkasok a vörös árnyékában*, 26.

²⁸ ÁBTTL 1.11.1. 45-13/4/87. A terrrorelhárító munka tapasztalatai (1987.03.09), 3. számú melléklet.

Többek között a terroristák szocialista országokon belüli nyilvántartására létezett az úgynevezett „Ellenségről szóló Adatok Nyilvántartási Rendszere” (orosz nyelven rövidítve SZOUD). A SZOUD-t hosszas előkészítés után 1977. december 29-én hozták létre. Lényegében egy elektronikus nyilvántartási rendszerként működött, ahová a keleti tömb országai tölthették fel adataikat. A magyar belügyi szerveken belül e tárgykörben a III/I. és a III/II. csoportfőnökségek táplálták be adataikat, 1981-ig összesen 57 főt.²⁹ A rendszer azonban nem működött tökéletesen. Még 1987-ben is komoly gondot okozott a használata, egyszerűen az adatbázis feltöltését nem tekintették kiemelt feladatnak. Ennek több oka lehetett,³⁰ de az is szerepet játszott benne, hogy az állambiztonsági szervek nehezen megszerzett információikat nem szívesen osztották meg másokkal.³¹

A terroristák a legtöbb segítséget Iraktól, Líbiától, Szíriától és Jemeni Népi Demokratikus Köztársaságtól (Dél-Jementől) kapták. Ezek az országok pénzügyi, technikai eszközöket, bázisokat, fedőokmányokat biztosítottak részükre, emellett megbízásokkal látták el őket. Európában Jugoszlávia és Románia járt élen a támogatásukban. Néhány szervezet bázisokat építhetett ki bennük, és szintén adtak megrendeléseket különböző akciók végrehajtására. Mellettük a Német Demokratikus Köztársaság bizonyos baloldali csoportoknak nyújtott némi segítséget.³² Arról kevés szó esik a dokumentumokban, hogy Magyarország milyen támogatásokat adott részükre, apróbb jelekből mégis arra következtethetünk: ez a kapcsolat igen intenzív lehetett. Itt nem csak arról van szó, hogy megpróbálták kiszorítani őket az országból. Számtalan példát találunk az érintkezés más formáira is.

Magyar tag az Ír Köztársasági Hadseregben

Amikor a '70-es évek végén a nyugati sajtóban megjelent az a hír, hogy Magyarországon gerillákat képeznek ki, a belügyminiszter-helyettes utasította a polgári titkosszolgálatot, hogy nyomozzanak az ügyben. Ennek kapcsán készült egy néhány soros jelentés, amiből kiderült, a cikk nem volt megalapozatlan. Egy 1979 márciusában lefolytatott tárgyalás eredményként a Palesztin Felszabadítási Szervezet térítésmentesen kapott magyar fegyvereket, többek között a már az 1956-os forradalom idején is elavultnak számító T-34-es tankokat. A megállapodáshoz kötődően a Magyar Néphadsereg kötelékein belül palesztin fegyvereseket képeztek ki Verpeléten harcokszízsra és Szabadszálláson harcokszízszerelésre; összesen 44 főt.³³ Ezek aztán visszatérve hazájukba különböző palesztin szervezetek-

²⁹ ÁBTL 1.11.1. 45-13/9/81. Jelentés a SZOUD magyar alrendszere létrehozásáról, működéséről, javaslat a további feladatokra, 1. számú melléklet – adatbetáplálás.

³⁰ BACZONI Gábor – BIKKI István: *Egyesített Állambiztonsági Adattár – a SZOUD. A végrehajtás nehézségei = Trezor 3. Az Állambiztonsági Szolgálatok Történeti Levéltára 2003-as évkönyve*, szerk. Gyarmati György, Budapest, 2003, 217–234.

³¹ Vö. ÁBTL 1.11.1 45-13/9/81. Jelentés a SZOUD magyar alrendszere létrehozásáról, működéséről, javaslat a további feladatokra, 1–8.

³² ÁBTL 1.11.1 45-13/4/84. Jelentés a terrorcselekmények megelőzésével, felderítésével, elhárításával kapcsolatos meghatározó 28/1982. BM számú parancs és a 17/1982. BMH számú intézkedés végrehajtásának helyzetéről, további feladatairól (Budapest, 1984. március), 2–3.

³³ ÁBTL 2.7.1 III/II-254-301/16 (1979.12.29).

ben folytatták harcukat. A kiképzés helyszínén többször felbukkantak libanoni és izraeli megfigyelők, amiből egyébként arra következtettek, hogy az információ valószínűleg palesztin forrásokból szivárgott ki. A titkos akcióról – a kiképzés titkos jellegére fittyet hányó fegyelmezetlen palesztinok miatt – az érintett települések lakói is tudtak. De megemlíthető az az eset is, amit Mező Gábor újságíró egyik írásában, részben a L'Express francia újság cikke³⁴ alapján azt írja, hogy Alain Frilet, tanúvallomása alapján – amit 2011-ben a Carlos-ügy egyik szálaként megtartott bírósági tárgyaláson tett –, az Ír Köztársasági Hadsereg (IRA) tagjaként személyesen vett részt egy olyan ügyletben, melynek során egy magyar laktanyában magyar katonák pakolták tele az autóját fegyverekkel és kísérték el a jugoszláv határig.³⁵ A Hamvas Intézet honlapján fellelhető dokumentumok szerint Frilet a Carlos-csoporthoz is köthető.³⁶ Mező azt is megjegyzi, hogy a magyar szervek úgy említik esetet, mintha az IRA a fegyvereket Carlostól szerezte volna, holott Frilet ezt elutasította. A megoldás kulcsa valószínűleg az az állambiztonsági jelentés, amely így fogalmaz: „A terrorszervezet – amelyet »Carlos« központi, irányító szerepbe kíván juttatni – több szélsőséges szervezettel áll különböző mélységű kapcsolatban (a baszk ETA, nyugatnémet »Revolutioneren Zellen«, a görög »ELA« és »November 17«, a kolumbiai »M-19«, az írországi IRA, az olasz »Vörös Brigádok« és más, Svájcban, Franciaországban működő terrorszervezetek).”³⁷ Ugyanakkor egy másik dokumentum megjegyzi: „Az elhárító munka nagy gondja, hogy azokat a személyeket, akik terrorcselekmények hordozói lehetnek, a be- illetve a kiutazó nagyszámú külföldi közül (tömegéből) kell kiválasztani. Gond az is, hogy kevés adattal rendelkezünk a nyugat-európai terrorista szervezetekről és tevékenységükről. (Jobb- és ultrabalos szervezetekkel: ETA, Vörös Brigádok stb.)”³⁸

Érdekességképpen megjegyezem, hogy az Ír Köztársasági Hadseregnek biztosan volt legalább egy magyar tagja is, Kékes Péter. Ő korábban sem volt ismeretlen a magyar hatóságok előtt. 1953 februárjában, 14 évesen megpróbált a Dráván keresztül Jugoszláviába szökni. Azonban még Pécsen, az 1. számú népbüfében egy civilben lévő rendőr az előzetesen kiadott körözés alapján igazoltatta, majd átadta az Államvédelmi Hatóságnak. Meghallgatása során elmondta, hogy ipari tanuló, és társaival szervezte a szökést, de azok később elálltak szándékuktól.³⁹ A róla készült környezetanulmány kalandor természetűnek állította be, megemlítve, hogy szülei gyakran verték őt.⁴⁰ Az Egységes Gépi

³⁴ [AFP]: *L'IRA n'avait „aucune relation” avec Carlos, selon un ancien membre*, L'Express 2011. november 28., http://www.lexpress.fr/actualites/1/societe/1-ira-n-avait-aucune-relation-avec-carlos-selon-un-ancien-membre_1055572.html.

³⁵ MEZŐ Gábor: *Terroristaparadicsom volt Budapesten*, pestisracok.hu 2016. március 28., <http://pestisracok.hu/terroristaparadicsom-volt-budapest-nyolcvanas-evekben/>.

³⁶ Lásd „C-79”, http://hamvasintezet.hu/uploads/assets/files/BU_0_1304_363.pdf, 143–144.

³⁷ ÁBTL 1.11.1. 45-13/4/84. Jelentés a terrorcselekmények megelőzésével, felderítésével, elhárításával kapcsolatokat meghatározó 28/1982. BM számú parancs és a 17/1982. BMH számú intézkedés végrehajtásának helyzetéről, további feladatairól (Budapest, 1984. március), 2. számú melléklet, 2.

³⁸ ÁBTL 1.11.1. 45-73/2/86. Központi parancsnoki értekezlet 1985. évben végzett munka értékelése, 1986. év feladatai (1986.03.12.).

³⁹ ÁBTL 3.1.9. V-110085. Kékes Péter Kékes Péter határátlépési kísérletének ügye, 1953. 03. 03., 16.

⁴⁰ ÁBTL 3.1.9. V-110085. Kékes Péter Kékes Péter nagykanizsai lakos környezetanulmánya, 1953. 03. 25., 30.

Prioráló Rendszerben fellelhető adatok szerint 1954-ben szökés, valamint társadalmi tulajdon ellen elkövetett sikkasztás és csalás bűntette miatt egyéves börtönbüntetést kapott, azonban fiatal kora miatt mentesült a hátrányos jogkövetkezmények alól. 1956-ban elhagyta az országot. Egy 1967-es szolgálati jegyen viszont már az áll, hogy 1964 óta tiltónévjegyzékben volt, mert Angliában éppen börtönben ült.⁴¹ 1987-ben a Napi Operatív Információs Jelentésben azt írják, angol állampolgárként éppen 10 éves börtönbüntetését tölti, ugyanis az IRA tagjaként terrorcselekmények elkövetésében vett részt. A börtönből folyamatosan, levelek útján tartotta a kapcsolatot Nagykanizsán élő nővérével és néhány rokonával. A nővérehez címzett levelekben megemlíti közelgő szabadulását, és kifejtette, visszatelepülne Magyarországra. Jelezte azt is, néhány barátja, az IRA tagjai, ellátogatnának az országba. Egyébként már többször kérvényezte hazatelepülését a különböző állami és pártszerveknél, ezt azonban mindig elutasították.⁴²

Visszatérve a Carlos-csoportra: jelentőségét az is növelte, hogy közvetítő szerepe lehetett a nyugati terrorszervezetek felé, és adhat egyfajta megközelítést arra vonatkozóan, miért nincsen elhárítási aktája például az Ír Köztársasági Hadseregnek vagy éppen a Vörös Brigádoknak. Pedig az utóbbi magyarországi jelenlétéről is vannak adataink. Amikor Abu Daoud (az 1972-es müncheni olimpián izraeli sportolókat célzó merényletben résztvevő palesztin terrorista) az ellene elkövetett 1981-es varsói merénylet után vissza akart térni egyik gyakori pihenőhelyére, Magyarországra, az út során találkozni szeretett volna barátaival, akik mögött a magyar szervek Vörös Brigádok-tagokat feltételeztek.⁴³ De ugyanilyen figyelmet érdemel a Szürke Farkasokhoz köthető, „Nehéz” fedőnéven bizalmas nyomozás alá vont, Magyarországon szintén gyökeret vert török, kurd és örmény szállakkal rendelkező maffiacsoport kapcsolata az olasz terrorszervezettel, ők ugyanis fegyvert közvetítettek a részükre.⁴⁴ Egy 1983. szeptemberi dokumentum szerint az akkor éppen letartóztatás alatt álló Arif Geroglu török embercsempész kamionsofőr⁴⁵ cellatársa szerint élénken érdeklődött a magyar katonai alakulatokat illetően, de a kihallgatást vezető vizsgálótiszt megállapította, hogy Geroglu nem beszélt a Vörös Brigádokhoz tartozó személyekről.⁴⁶ Egy 1984-es jelentés úgy fogalmaz: „Az állambiztonsági szervek információi szerint a csoport kapcsolatban állt az olasz »Vörös Brigádok« és a török »Szürke Farkasok« terrorszervezetekkel.”⁴⁷ Sőt az Aldo Moro egykori olasz miniszterelnök 1978. márciusi elrablásában és későbbi meggyilkolásában érintett Vörös Brigádok kommandó is használt magyar gyártmányú pisztolyt, bár állítólag azt Magyarország eredendően az egyiptomi rendőrség részére szállította.⁴⁸

⁴¹ ÁBTL 3.1.9. V-110085. Kékes Péter, 41. oldal, (boríték) szálas iratok.

⁴² ÁBTL 2.7.1. III/IV-138-156/9 (1987.08.07.).

⁴³ ÁBTL 2.7.1. III/I-89-92/9 (1982.05.07.).

⁴⁴ ORBÁN-SCHWARZKOPF: *Szürkék és farkasok a vörös árnyékában*, 13.

⁴⁵ Lásd róla *Uo.*, 26.

⁴⁶ ÁBTL 2.7.1. BRFK-137 (1983.09.27.).

⁴⁷ ÁBTL 1.11.1. 45-13/4/84. Jelentés a terrorcselekmények megelőzésével, felderítésével, elhárításával kapcsolatokat meghatározó 28/1982. BM számú parancs és a 17/1982. BMH számú intézkedés végrehajtásának helyzetéről, további feladatairól (Budapest, 1984. március), 2. számú melléklet, 3.

⁴⁸ ÁBTL 4.1. A-3958. Gergely Attila: A terrorcselekmények megelőzésének, felderítésének és elhárításának feladatai – Ideiglenes jegyzet, 1984, 9.

1985. április elején a budapesti Hotel Flamenco egyik masszörre, aki a magyar szervek beépített embere volt, jelentette, hogy a hotel fedett tenispályáját rendszeresen igénybe veszik egy nyugat-európai terrorszervezet belga útlevelel és autóval közlekedő tagjai.⁴⁹ Egy 1984. október 2-án keletkezett jelentés szerint a brüsszeli magyar követséget néhány héttel korábban, magát az ETA baszk terrorista csoport megbízottjának nevező férfi kereste fel, aki fegyvereket szeretett volna szerezni szervezete számára. Miután a követség munkatársa jelezte, hogy a képviselő nem foglalkozik fegyverkereskedelemmel, a férfi nem tágitott, írásba foglalta szándékát. Kérte, hogy konspirált formában értesítsék a válaszról, amire a követség nem volt hajlandó, ezért az illető 3–4 hét múlva ismételt látogatást helyezett kilátásba. A jelentés kitér arra, ez a személy más szocialista országok képviselőit nem kereste fel.⁵⁰ Október 5-én reggel 9 órakor a férfi újra jelentkezett, s amikor értesült kérésének elutasításáról, „látható csalódottsággal vette tudomásul”. A képviselő munkatársa ebből arra következtetett, hogy nem provokációról volt szó. A dokumentum szerint a követségen korábban bevezetett biztonsági intézkedéseket bizonyos baszk–belga ellentét miatt fenn kellett tartani.⁵¹ Egy másik, 1986. szeptemberi jelentés szerint egy Salegki-Urbieta nevű, éppen franciaországi börtönbüntetését töltő baszk terrorista, hozzá hasonló helyzetben lévő két társával közösen, levélben kért menedékjogot vagy állandó tartózkodási engedélyt Magyarországtól. Attól tartottak ugyanis, ha büntetésüket letöltik, a francia hatóságok Spanyolországba toloncolják őket, ahol újra bíróság elé kerülnének. A levél címzettje, a párizsi magyar nagykövetség válasz nélkül hagyta kérését. Az elutasítás oka: az ügy politikailag érzékeny volta.⁵² Egy másik irat szerint az Action Directe francia terrorcsoport ellen 1988. január 11-én kezdődött per elindításakor két vádirat terve szerepelt a francia hatóságok előtt. Az egyik szerint dokumentumokkal bizonyítható az Action Directe, valamint a bolgár és szovjet titkosszolgálatok együttműködése, a másik, az úgynevezett „arab változat” viszont a líbiai, palesztin és szír szálak mellett megemlítette Magyarország (ahol a jelentés szerint átutaztak és megpihentek) kapcsolatát a francia terrorista szervezettel. Egyes francia körök úgy gondolták, ez utóbbi verzió kerülhet majd a vádiratba, hiszen Raimondi francia külügyminiszter elhalasztotta akkor esedékes budapesti útját.⁵³

Támadás a MALÉV és más magyar érdekeltségek ellen

Magyar állampolgárokat 1977 és 1983 között évi átlagban 266 alkalommal érte terror-támadás, provokáció vagy ilyen típusú fenyegetés.⁵⁴ 1985 és 1986 között legalább 20 tá-

⁴⁹ ÁBTL 2.7.1. III/II-66-67/11 (1985.04.05.).

⁵⁰ ÁBTL 2.7.1. III/I-193-193/12 (1984.10.02.).

⁵¹ ÁBTL 2.7.1. III/I-201-201/8 (1984.10.12.).

⁵² ÁBTL 2.7.1. III/I-184-184/13 (1986.09.19.).

⁵³ ÁBTL 2.7.1. III/I-11-11/5 (1988.01.18.).

⁵⁴ ÁBTL 4.1 A-3958. Gergely Attila: A terrorcselekmények megelőzésének, felderítésének és elhárításának feladatai – Ideiglenes jegyzet, 1984, 1. számú melléklet, 56.

madás vagy fenyegetés történt külföldi magyar képviseletek, illetve dolgozóik ellen,⁵⁵ de nemcsak a diplomaták, hanem a nemzetközi áru- és személyfuvarozásban érintett vállalatok, elsősorban a Magyar Légiközlekedési Vállalat (MALÉV), a Magyar Hajózási Részvénytársaság és a HUNGAROCAMION munkavállalói is könnyen célponttá válhattak. A támadások közül néhány kirívó példa: 1985-ben a bécsi Central Weschel Bank ellen hajtottak végre bombamerényletet. A részben magyar tulajdonban álló bankot célzó támadásban 9 osztrák állampolgár sérült meg. 1987 januárjában az adeni magyar nagykövetség épületére lőttek rá.⁵⁶ Ez az eset talán összefüggésben állhat azzal a láthatatlan, permanens háborúval, amit Irán folytatott több országgal, köztük Magyarországgal szemben a '80-as években – legalábbis a jelenleg ismert dokumentumokból ez a következtetés is levonható. 1986. szeptember 11-ére a Magyar Légiközlekedési Vállalat Budapest–Kuvait repülőjárata ellen két kuvaiti személy tervezett akciót végrehajtani. A belügyminisztérium munkatársai az arab származású hírforrással közösen a Ferihegy-2 repülőtéren személyesen próbálták kiszűrni a lehetséges elkövetőket.⁵⁷ Az információban foglalt támadásra végül nem került sor. 1987. május 11-én kuvaiti idő szerint este fél nyolckor felrobbant a MALÉV kuvaiti vezérképviselete. Mint kiderült, nem véletlenül. A detonátor akkor lépett működésbe, amikor a helyi alkalmazottak takarítás céljából kinyitották a képviselet bejáratát. A robbanásban egy ember életét veszítette.⁵⁸ A MALÉV képviselője szerint a támadás azért történt, mert Magyarország 1987. május 6–8. között helyt adott a Zsidó Világkongresszus Végrehajtó Bizottsága ülésének. A kuvaiti hatóságok az ügygel kapcsolatban hírzárlatot rendeltek el.⁵⁹ A belügyminisztérium III/I. csoportfőnöksége szerint az elkövetés módja és a detonáció ereje Irán által támogatott csoportra utalt. A célpont kijelölésénél pedig egyszerre sok szempont érvényesülhetett. A már említett végrehajtó bizottsági ülés; a térségben éppen akkor folytatott tárgyalásokat az Amerikai Egyesült Államok külügyminiszter-helyettese; s egyidejűleg a Szovjetunióval jó kapcsolatokat ápoló Rashid hajózási társaság ellen is irányulhatott. A Rashid szovjet tankereket bérelt olajszállításokhoz, és a robbantás közelében, más jelentés szerint konkrétan az épületben volt a székhelye.⁶⁰ Fontos megjegyezni, hogy a MALÉV kirendeltsége közösen működött a Japan Airlines és a 2001-ben megszűnt Egyesült Államokbeli Trans World Airlines légitársaságokkal.⁶¹ Azt se felejtjük el, hogy a fegyvereladási embargó alatt álló Irakba szánt magyar fegyverek egy része Kuvaiton keresztül jutott el a célországba. Damaszkuszi palesztin források szerint az akciót a síita indíttatású DAAWA (Al-Daava) hajtotta végre, amely mögött az iráni speciális szolgálatok álltak. A csoport az iraki Baszra és Kerbala térségében kezdte el tevékenység-

⁵⁵ ÁBTL 1.11.1 45-13/?/87. Az 1987. március 20-án megtartott, az 1986. évi munkát értékelő, 1987. évi feladatokat meghatározó parancsnoki értekezlet szerkesztett anyaga (III/II. Csoportfőnökség), 5.

⁵⁶ ÁBTL 1.11.1. 45-17/22/88. 22. számú tájékoztató (a népgazdaság állambiztonság védelmi és terrorelhárítási) operatív helyzet aktuális kérdéseiről. A nemzetközi terrorizmus megnyilvánulásai és elhárításának tapasztalatai a Magyar Népköztársaságban, 2–3.

⁵⁷ ÁBTL 2.7.1. III/II-174 (1986.09.12.).

⁵⁸ ÁBTL 2.7.1. III/II-92 (1987.05.13.).

⁵⁹ ÁBTL 2.7.1. III/II-92-93/9 (1987.05.13.).

⁶⁰ ÁBTL 3,2,5. O-8-572. „Tájfun” – Kuvaiti országismereti és általános ügynökhelyzet. Feljegyzés a kuvaiti merényletről (1987.05.20.), 336.

⁶¹ ÁBTL 2.7.1. III/I-93-98/8 (1987.05.13.).

gét, kirendeltségük működött Teherán mellett Bejrútban és Damaszkuszban. A Szaddám Huszein rendszerére gyakorolt iszlám fundamentalista nyomás mellett az iraki rezsimnek jelentős támogatást nyújtó szocialista országokat is igyekezett megfélemlíteni.⁶²

Kicsit visszaporgetve az idő kerekét, 1983. december 31-én dél körül a bejrúti magyar nagykövetség épülete előtt egy fehér Mercedes gépkocsi állt meg. A benne ülő két személy egyike fegyverével rárontott a követség biztonsági őrére, aki éppen a nagykövet autóját vitte volna a garázsba, és a slusszkulcs átadására kényszerítette őt. Bár az elkövetők nem kerültek rendőrkézre, hamar a síita AMAL-ra⁶³ terelődött a gyanú. Úgy vélték, hogy a gépkocsi is Szíria felé hagyhatta el Libanont. Egyébként a szovjet társszervek tájékoztatása alapján néhány bejrúti gépjármű ellopásához a szír titkosszolgálatoknak is köze lehetett.⁶⁴ 1984. március 7-én újabb gépkocsit vittek el fegyveresek a nagykövetségről. Az akció kísértetiesen hasonlított az előzőhöz. Az autólopások a szocialista országok közül – Jugoszláviát nem számítva – csak Bulgáriát (1 darab) és a Szovjetuniót (6 darab) érintették még.⁶⁵ 1984-től fokozatosan a nem sokkal korábban, Libanon 1982-es izraeli bevonulása okán szerveződő radikálisabb Hezbollah vette át a szocialista országokkal békésebb viszonyra törekvő AMAL szerepét. Úgy tűnik, a magyar hatóságok csak 1984 novemberében, Magyarországra beutazó palesztinoktól szereztek tudomást a szervezet megalakulásáról.⁶⁶

1986. március 26-án a szintén Irán támogatta Hezbollah tagjai elrabolták a bejrúti MALÉV-képviselő libanoni állampolgárságú munkatársát. A férfiért a MALÉV félmillió libanoni font váltságdíjat fizetett, így a munkatárs tíz nappal később kiszabadult és visszakapta a vele együtt elvitt autóját is.⁶⁷ Egy 1987. februári keltezésű irat szerint a Hezbollah hosszabb ideje megfigyelés alatt tartotta a bejrúti magyar nagykövetséget, s a nagykövet elrablását, továbbá az irattár megszerzését tervezte.⁶⁸ Tervezett akciójukat azzal indokolták, hogy Izrael önálló kiállítóként jelent meg a Budapesti Mezőgazdasági Kiállításon. Valószínűleg a hír már korábban a magyar szervek tudomására jutott, mert 1987 januárjában a követséget bezárták. Egy másik jelentés közvetlenül a Hezbollahot teszi felelőssé a követség bezárása miatt.⁶⁹ (Ennél pontnál felhívom a figyelmet két magyar földmérőre, akiket 1982-ben Irakban kurdok raboltak el, és aztán valahol Iránban kerültek elő.⁷⁰) De más eset is felszínre került. 1984. április 5-én a kuvaiti magyar nagy-

⁶² ÁBTL 2.7.1. III/I-95-95/9 (1987.05.15.).

⁶³ Vö. https://en.wikipedia.org/wiki/Amal_Movement.

⁶⁴ ÁBTL 3.2.5. O-8-427. „Tiger” – Libanoni általános ügynökhelyzet, rejtjelezett okmány, 1984. 01. 03., 309.

⁶⁵ ÁBTL 3.2.5. O-8-440/1. „Asszi” – Libanoni magyar kolónia operatív védelme. A bejrúti nagykövetség biztonsági helyzetéről szóló évi jelentés (1984.04.11.), 217.

⁶⁶ ÁBTL 3.2.5. O-8-440/1. „Asszi” – Libanoni magyar kolónia operatív védelme. Allah Haszullah terrrorszervezet (1984.11.28.), 223.

⁶⁷ ÁBTL 2.7.1. III/I-60-60/8 (1986.03.26.).

⁶⁸ ÁBTL 1.11.4. BY/1987. Feljegyzés egy esetleges támadás hazánk bejrúti nagykövetsége ellen, 1982. 02. 19., 2.

⁶⁹ ÁBTL 1.11.1. 45-13/4/87. Az állambiztonsági szervek terrorelhárító munkájának tapasztalatai, további feladatok (1987.03.09.), 4.

⁷⁰ Lásd ORBÁN-SCHWARZKOPF Balázs: *Egy túsziatráma háttere – Magyar földmérők elrablása Irakban 1982-ben*, Betekintő 2007/3., http://www.betekinto.hu/2007_3_orban_schwarzckopf.

követségre egy arabul, az Iszlám Szövetség Szervezete nevezetű csoport nevében írt fenyegető levél érkezett, mely szerint a követség épületében bombát helyeztek vagy helyezhetnek el, ahogy ezt megtehetik a szovjet és az amerikai nagykövetségekkel is. Az épület átvizsgálása során kiderült, hogy a kikerülő kuvaiti biztonsági szervek nem rendelkeztek bombakereséshez szükséges eszközökkel, szemrevételezés módszerével lefolytatott vizsgálatuk nem talált robbanóanyagot. A szovjet követség munkatársa viszont megjegyezte, hogy teheráni nagykövetségük kapott majdnem megegyező tartalmú levelet.⁷¹ Egyes tapasztalatok azt mutatták, hogy a hasonló figyelmeztetéseket később komolyabb akciók követték.⁷² Elég beszédes a teheráni nemzetközi vásáron 1982 novemberében történt incidens is: „Maga a megnyitóbeszéd, amelyet egy iráni miniszterhelyettes tartott, ugyancsak tartalmazott USA és szovjetellenes elemeket. A beszéd alatt a szocialista országok nagykövetei tiltakozásul elhagyták a megnyitó ünnepséget.” Majd így folytatódott a történet: „Hírforrásunk tipikusnak tartotta azt az esetet, amely szerint megérkezésünk után röviddel a magyar nagykövet és a kereskedelmi titkár udvariassági látogatást kívánt tenni a Kereskedelmi Minisztérium miniszterhelyettesénél, de csak a páternoszterben találkozhattak vele, ahol a lehető legudvariasságban hangon közölte velük, nem tudja fogadni őket, mert »kórházba kell mennie.«”⁷³ Úgy tűnik, Iránnak sikerült némi eredményt elérnie, mert a MALÉV kuvaiti kirendeltségének 1987. májusi levegőbe röptése után körülbelül egy hónappal a fegyverkereskedelemmel foglalkozó Technika Külkereskedelmi Vállalat munkatársai néhány magyar vállalattal együttműködve vegyvédelmi bemutatót szerveztek Iránban. Azonban a bemutatót nem tudták megtartani, mert közvetlenül a legfőbb vallási vezető alá rendelt, az iráni alkotmányt védő – rendvédelmi, katonai és nemzetbiztonsági feladatokat egyaránt ellátó – Iszlám Forradalmi Gárda megakadályozta azt, a bemutatóra kivitt termékeket pedig lefoglalta.⁷⁴ Arra korábban volt példa, hogy Irán fegyvereket akart vásárolni a szocialista országoktól, főleg Szíria közbeiktatásával, de úgy tűnik, a Szovjetunió 1985-ig nem adott el közvetlenül hadi felszerelést Teheránnak. Az erről szóló feljegyzés megemlíti, hogy Irán 500 darab T-72-es tankot szeretett volna rendelni Csehszlovákiából, a cseh fél azonban a sürgős igény ellenére is csak évi 50 darab szállítását tartotta lehetségesnek.⁷⁵ Az sem ismert még, hogy Magyarország az iráni iszlám forradalom 1979-es győzelme utáni években szállított-e hadianyagot Iránnak, de ez 1987–88 fordulóján konkrétan megtörtént.⁷⁶ Úgy tűnik tehát, hogy egyes robbantások vagy üzletemberek tulajdonainak megtámadása mögött nyomásgyakorlási vagy figyelmeztető céllal más országok is állhattak. És az is

⁷¹ ÁBTL 3.2.5. O-8-572. „Tájfun” – Kuvaiti országismereti és általános ügynökhelyzet. Rejtgeltávirat (1984.04.05.), 278.

⁷² ÁBTL 3.2.5. O-8-572. „Tájfun” – Kuvaiti országismereti és általános ügynökhelyzet. Rejtjelezett okmány (1984.04.09.), 279.

⁷³ ÁBTL 3.2.5. O-8-529. „Elburz” – Iráni általános ügynökhelyzet. Teheráni vásár (1983.01.05.), 271–272.

⁷⁴ ÁBTL 2.7.1. III/II-118-119/11 (1987.06.18.).

⁷⁵ ÁBTL 2.7.3. 6-7/716/85. Feljegyzés Irán fegyvervásárlási elképzeléseiről (1985.09.30.).

⁷⁶ ORBÁN-SCHWARZKOPF Balázs: *India-2 – Egy magyar tengerjáró hajó titkos küldetése*, Betekintő 2013/2., http://www.betekinto.hu/2013_2_Orban.

jellemző, hogy nem közvetlenül hajtották végre akciókat, hanem egy általuk támogatott csoport révén.

1986. október 15-én Magyarország perui kereskedelmi képviselőjének gépkocsivezetője a képviselő postaládájában a következő tartalmú levelet találta: egyik oldalán a kormány által fogvatartott, újságokból kiollózott terroristák fényképei mellett kézzel írva: „Szabadságot elvtársainknak”, a másik oldalon, ugyancsak kézzel azt írták: „Most önökön a sor, ez egy még kiválóbb pont a levegőbe röplésükhöz”. A levél végén az aláírás: MRTA, vagyis Movimiento Revolucionario Túpac Amaru. A spanyol hódítók által kivégzett utolsó inka uralkodóról elnevezett Tupac Amaru Forradalmi Mozgalom korábban, a helyi médiumokhoz eljuttatott nyilatkozatában már kijelentette, a szervezett támadásokat egészen a novemberi választásokig folytatni fogják. Következő akciójukra október 14-én kerül sor.⁷⁷ 1986. október 20-án a limai kirendeltség kerítésének egyik oldalán megégett papírcsomagot találtak. Mint később kiderült, a házilag összerakott küldemény lőport és sörétet tartalmazott, az égési nyom pedig arról árulkodott, hogy meg is gyújtották, de a láng kialudt, mire a robbanóanyaghoz ért volna.⁷⁸ Az egyébként baloldali terrorista csoport, jól értesült peruiak információi szerint, legalább tizenöt külföldi kirendeltségre juttatta el hasonló fenyegetéseit, de más képviselők elleni bombatámadásról a magyar szervek nem szereztek tudomást.⁷⁹

1986-ban az egyik meg nem nevezett közel-keleti ország budapesti nagykövetségére ismeretlen célból egy nagy erejű pokolgép és néhány kézfegyver érkezett az adott ország központi szerveitől. A pokolgép időzítővel volt ellátva. Az épületbe konspiráltan behatoló állambiztonsági szakemberek hatástalanították a bombát. Arra viszont nem tér ki a jelentés, hogy ezt milyen formában tették, mert elvinni nem lehetett. Rögtön kiderült volna ugyanis, a magyar hatóságok ki-be járkálnak a követség épületébe, a robbantás viszont feltűnő; valószínűleg tehát valamilyen alig észrevehető mechanikai változtatást végeztek rajta. 1987 elején a bomba még a követségen lehetett, a megoldásra vonatkozóan ugyanis a dokumentum nem említ semmit.⁸⁰

Feláll az Erőd

A 28/1982. számú parancs kitért arra, hogy az adatok koordinált begyűjtése – amit, ahogy utaltam rá, a kémelhárítás kijelölt csoportja végzett – mellett a szervezési és végrehajtási feladatok ellátása érdekében létrehozták az „Erőd” nevű bizottságot. Ebben képviseltette a magát az összes érintett szervezet. A bizottság irányítója a belügyminisztérium III. főcsoportfőnökségének helyettes vezetője, a III/II. csoportfőnök lett, helyettesének a minisztérium az országos rendőrfőkapitány közbiztonsági és közlekedési helyettesét jelölte ki. A bizottság tagjai a belügyminisztérium következő területeiről ér-

⁷⁷ ÁBTL 2.7.1. III/I-206-207/35 (1986.10.23.).

⁷⁸ ÁBTL 2.7.1. III/I-207-207/36 (1986.10.23.).

⁷⁹ ÁBTL 2.7.1. III/I-211-211/15 (1986.10.29.).

⁸⁰ ÁBTL 1.11.1. 45-13/4/87. A terrorelhárító munka tapasztalatai, további feladatok (1987.03.09.), 7.

keztek: a határőrség törzsfőnöke, a kormányőrség parancsnokának helyettese, a tűzoltóság parancsnokának általános helyettese, az I. főcsoportfőnökség helyettes vezetője, az ORFK I. csoportfőnöksége alá tartozó bűnüldözési osztály vezetője, valamint a III/II. csoportfőnökség ügyrendi feladatok ellátása kijelölt osztályának vezetője. A bizottság hatáskörébe utalták a párt- és állami vezetők elleni támadások elhárítására, a hazánkban tartózkodó külföldi delegációk, diplomaták, ismert közéleti személyek, a politikai menedéjjoggal Magyarországon élők, valamint a magyar állampolgárok egy meghatározott körének védelmét. Ilyen kiemelt feladat volt még a fontos tömegrendezvények biztosítása, a külképviseletek, kiemelt objektumok, fontos iparvállalatok, a közlekedési és kommunális infrastruktúra zavartalan működésének biztosítása, megvédése, szükség esetén visszaszerzése, az országhatárok erőszakos áttörésének megakadályozása. Ezeken túlmenően fontos elfoglaltságot jelentett még a hazánkban megforduló nemzetközi terrorizmus ismert és kevésbé ismert figuráinak és az azok által használható speciális eszközök nyomon követése, illetve minden olyan információ begyűjtése, amely az előzőekben felsorolt feladatok ellátásához szükségesnek mutatkozott. A feladatkörükhöz pedig a terrorcselekményekre, szervezetekre, tagokra vonatkozó információk begyűjtése, az ellenük történő védekezés lehetőségeinek kidolgozása, a tárgykörrel kapcsolatban megjelenő gyakorlati és elméleti újdonságok alkalmazása és beépítése, esetleg új módszerek kialakítása, a jogi normák kidolgozása és módosítása tartozott, valamint a testület kezdeményezhette a belügyminisztérium vezetőinek összehívását. A bizottság félévente legalább egyszer ülésezett, nyilván ha a helyzet úgy kívánta, ennél sűrűbben is találkozhattak.⁸¹ Az „Erőd” fedőnevű koordinációs bizottság szabályzata megemlíti, hogy működési ideje alatt a hírösszeköttetést a belügyminisztérium III. főcsoportfőnökség Operatív Koordináló, Ellenőrző és Titkársági Osztály Operatív Hírközpontjának (OHK) kell biztosítania. Az állambiztonsági miniszterhelyettesi titkárság vezetőjének 1/1984 számú intézkedése Operatív Hír- és Akcióközpontnak nevezi az intézményt, amelynek elődjét 1967-ben hozták létre.⁸²

A növekvő mennyiségű feladat miatt szükségessé vált a struktúra átszervezése. Az átszervezés alapvetően a kémelhárítást, azon belül a népgazdaság védelemével és az idegenforgalommal foglalkozó területeket, a III/II-6., III/II-7., III/II-8. osztályokat érintette. Az iparral foglalkozó III/II-6. osztályból kivált a B és C alosztály, vagyis a közlekedési és hírközlési alosztályok, és új osztályba szerveződtek III/II-7. osztály néven. A kereskedelmet és a gazdaság egyéb területeit összefogó régi III/II-7-ből III/II-8. osztály lett. A korábbi III/II-8-t szintén két osztályra bontották, az egyik, a III/II-9. a felkutatással és körözéssel foglalkozott, míg a B és C alosztályokból a terrorizmust és idegenforgalmat megfigyelő III/II-10 osztály alakult. Ezen belül a terrorizmussal kapcsolatos

⁸¹ ÁBTL 4.2. A Magyar Népköztársaság Belügyminiszterének 28/1982. számú (1982.09.06.) parancsa a terrorcselekmények megelőzésével, felderítésével, elhárításával kapcsolatos feladatokról. Szabályzat az „Erőd” fedőnevű állandó koordinációs bizottság működéséről.

⁸² ÁBTL 4.2. A Belügyminisztérium Állambiztonsági Miniszterhelyettesi Titkárság vezetőjének 1/1984. számú (1984.05.28.) Intézkedése a BM Állambiztonsági Miniszterhelyettesi Titkárság szervezetébe tartozó operatív Hír- és Akcióközpont (továbbiakban OHK) állandó ügyelet rendszerére és feladataira.

elhárító munka a III/II-10-A alosztály hatáskörébe került. Az alosztály tervezett létszáma 1983-ban 16 fő volt: 1 fő K, vagyis központi (megkülönböztetve a T – területi – besorolástól), 10-es besorolású alosztályvezető, 1 fő K-12 besorolású kiemelt főoperatív tiszt, 2 fő K-13 besorolású főoperatív tiszt, 6 fő K-14 besorolású főoperatív tiszt, 6 fő K-17 besorolású operatív tiszt és 2 fő II/67, nem hivatásos, besorolású gyors- és gépíró, összesen 16+2 fő.⁸³ (A besorolások egyben fizetési kategóriát is jelentettek.) Ez a létszám 1987-re már elégtelen volt. Ennek leginkább az volt az oka, hogy a hazánkban legalább megtúrt terrorcsoportok, különösen a közel-keletiek egyre ellenségesebben viszonyultak Magyarországhoz. Az, hogy az ország pár év alatt ellenség lett, nagyban a nálunk bekövetkezett politikai változások miatt alakult ki. A nyugati nyitás, a magyar–izraeli kapcsolatok érezhető javulása, ezzel egyidejűleg a Szovjetunió szorításának enyhülése végeredményben megnövelte a hazánk elleni terrorista akciók kockázatát.

Az 1988. évi munkát összegző 1989. januári jelentés még azt írta, hogy a terror-szervezetekre nyitott bizalmas nyomozásokat a belügyminisztérium III/II-10. osztálya végzi,⁸⁴ majd – egy szintén 1989. januári – munkaterv a III/II-10. osztályt már csak idegenforgalommal foglalkozóként említette. A terrorizmus elleni elhárító munka a terrorelhárító osztály hatáskörébe került.⁸⁵ Az 1989. évi összefoglaló jelentés a terrorista csoportok feldolgozását a minisztérium III/II-13. osztályhoz kötötte.⁸⁶ És hogy mennyit változott a helyzet egy évtized alatt, jól szemlélteti, a „Totem” fedőnevű – a Japán Vörös Hadsereg felderítése kapcsán felszínre került – ügy. Ebben a japán szervezet egyik hazánkban tartózkodó tagja arabokkal vette fel a kapcsolatot, és a keletkezett adatok szerint támadás szerveztek egy feltehetően nem magyarországi célpont ellen. Az esetet a magyar, a japán és a dél-koreai titkosszolgálat közösen göngyölítette fel.⁸⁷

⁸³ ÁBTL 1.11.1. 45-13/6/a/83 III/II Csoportfőnökség javaslata (1983.04.29.), 3. számú melléklet, 1–18.

⁸⁴ ÁBTL 1.11.1. 40/11/1/89. Összefoglaló jelentés a III/II. Csoportfőnökség 1988. évi tevékenységéről (1989.01.06), 15.

⁸⁵ ÁBTL 1.11.1. 45/11/1/2/89. A BM III/II. Csoportfőnökség 1989. évi munkaterve (1989.01.), 14–15.

⁸⁶ ÁBTL 1.11.1. 40/11-1-11/89. Összefoglaló jelentés a III/II. Csoportfőnökség 1989. évi tevékenységéről (1989.12.22.), 15.

⁸⁷ Uo., 22–23.